

1

“ 1
1

TÜRKÇEDEKİ +-A PEKİŞTİRME EKİNİN TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDA KULLANILIŞI

Yrd. Doç. Dr. Ahat ÜSTÜNER*

ÖZET

1 1
1 1 1 1 1 1
1 1
1 1 1 1 1 1
11 11

Anahtar Kelimeler

1 1

USAGE OF +-A INTENSIVE SUFFIX IN TURKISH LANGUAGE IN TURKEY TURKISH DIALECTS

SUMMARY

F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi 2000 10 (1)

Key Words

1 1

1
1 1

1
1 1
1 1

[(u gibi, bug5 -1.[de c5 -1T

ÜSTÜNER A., Türkçedeki +-A Peki tirme Ekinin...

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi 2000 10 (1)

*An nda ad n yok sana küç bile Neye ihtiyac n varsa ondan
dile; bil ki sana yard m edecek ondan ba ka bir kuvvet yoktur.*

Ayur tur kada n gürin körgile

*Ziyaret k l p sen yana yang la Bir de ilave etti: Karde inin
mezar n bir gör, onu ziyaret edip öyle geri dön.)*

1 1

1

lahi ökü hamd ayur men saña

Seniñ rahmetiñdin umar men oña

oña

1

1

1 1

miñe, neñe, teñe

1 1

1 1 1
1

1 1 1

1 1 1 1

1

1 1 1
1

1 1 1 1

1 1

1
1

1
1 1 1 1

fi

1 1

1

1

1
1 1

1

1

1

1

1 1 1 1

1 1

1

1 1 1

1

kene

yoluna dönerkene goynundan bir kese vermi . Ni . OAAD.3

yola dü tük gelirkene önümüzze bir orman geldi. Ank.OAAD.204

i lengi i lerkene bir gu gelmi Yoz. OAAD. 153

o guzuyu guderkene oruc-uduh. Nev. NYA.120

a nadiükene bunu söylüyü Tok. ST AT. 159

yaPT rm yoñ felan derkene aralar nda bi nizah ç k yor. Ada. SAA.

170

sevk-oldu-gibi gelikene görü düK. Man. GBAA.12

orda bûrda sürünükene bu gadar ... Af. GBAA.40

yolda gelirkene Muzu hat na söylemi . KMar. GD AT.136

kövüne merkebi çekip gidekene iki ki i arkas ndan gidiyomu . Bal. ADÜM I, 3

gedip gelmekteykene bi gün sabunnu suya att sp. ADÜM I. 72

gederkene bi deve rasl yo. EKTA. 73

-gene

Koye gidegene bizi yónann lar çevirdi. Man. GBAA. 14

-kenne < -ken + n + e :

avlan p yeyip günü geçerkenne ḍ̡mi ler ki : KAA. 121

-kennek

geriye gelirkennek arkam zdan çab K gelmesinler. Ada. SAA.127

vard ha derkennek o lan görüyor bunu. KAA. 136

-kenneg

F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi 2000 10 (1)

it gald

ÜSTÜNER A., Türkçedeki +-A Peki tirme Ekinin...

bu açeden var rkannak dutDuk Ada. SAA.150

-AndA zarf-fiil ekiyle

-endene

geri döni. dönendene gonahlıye. El. EYAD.45

-sA şart kipiyle

-sáne

avc üsdüñe ceren geldi vursáne ! Kay. OAAD.53

o lum dedi bahsana bahan El. EYAD.114

'sen de söyleñ söylesáne ! Nev. NYA.120

-sane

yüzünden belli sinirl-oldû u bahsane Nev. NYA. 122

-sana

Amet kanca vursana R A. 211

âlasana kör-olas derdiler. Ada. SAA.114

Köv 'âs geliy gar ç ksana GAA I. 382

baksana bâlad k. DTYA. 31

-sene

sürsene goynum sürsene s rgana girsene

mevlam saña mal vermi gadirni bilsene Tok. ST AT. 197

F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi 2000 10 (1)

ümmete para veseñe madem Zon. ZBK A. 104

añlad -vžseñe heniñ a'l ndad . Ay. GBAA. 77

e laf etsene. Bur. ADÜM I. 107

I. *beyle hal n varm ekín eksene Ganad ñ gurup ahra çeksene GAA
382*

1

1

1

1 1

1

1 1

-Ip / -Up zarf-fil ekiyle

-iben / -iban 1

Gece gündüz ah ediben güderem AKD.203

A lat ban ay ba r m ba m delmi em. AKD. 203

-gll emir kipiyle

-gınan / -ginen 1

sen de Emrah'nan burda bires gonu ginan AKD.229

bu gece evinde misafir žeeğinen AKD.359

bunun birini de vezire kesğinen. AKD. 359

-yınan 1

dedi eherin g zlar n toplay nan AKD.27

ÜSTÜNER A., Türkçedeki +-A Peki tirme Ekinin...

Bağlaçlarla

kine

urîa birikiyo-kine e yiyecek yoh. Nev. NYA.207

soñra diyelerkîne nâdara size isyanda bulundúysa da...
Ada.SAA.125

Dedikine gene u gad n n doru oldu unu Gadoluna bildirin. KMar.
GD AT.137

zumurdañga ku u dedikine: itler var. GAnt. GD AT.185

akl nda tutamazkine hepsini. KYA.171

hinci mevlüdde-mikine? KYA.171

sen gonu muyon-kine. KYA. 172

savc l kda g z diyokine: EKTA.69

Kine

daha gaç gün oldiKine ben dam dutal Ada.SAA.162

kinem

vallâ olum agl mda heç yog kinem böyle. Ada. SAA. 223

gine

bi hat b var- d n didi-gine ne mûaggimesi? Man. GBAA.13

kına

g z deyo-k na hadi buba... Man. GBAA.16

diyo-k na birbirine bunnar Man. GBAA.17

F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi 2000 10 (1)

kıne <

indi diyor k ne hoca : KAA. 192

hına

bu g z gafas n d hd içeri girdi bahd h na bu ah...GAnt. GD AT.
195

barileme

Barileme bizim herifden izin al ym da gedek. GAA I.362

madamakin

sen dükenmi de madama-kin neye yolluyoñ kóye onu? Zon.
ZBK A. 110

Zarflarla

sabahdana

gidersín mutva a sabahdana. sabahdana g z gider. El EYAD.129

sizi cella-edecem sabahdana. El. EYAD. 129

güzelcene

burdan güzelcene kibarcana iye giderik Nev. NYA. 157

güzelcecene

yedi, i di güzelcecene AKD.111

kibarcana

burdan güzelcene kibarcana iye giderik Nev. NYA. 157

sonamına

ÜSTÜNER A., Türkçedeki +-A Peki tirme Ekinin...

ondan sonam na âr'rik Nev. NYA. 205

ordanıma 1 :

c h yard m iyleñ korpümüze ordan ma söyüm. Nev. NYA.206

böylecene

bunu böylecene eyediyo. Amasya EEDA. 36

böylecene tamam e itim edü ... Amasya EEDA. 36

sana kimsá etmezdi böylec'ene gúmani R A. 206

ancaka

onbe ç'e itini 'an'caka yeruk. R A.203

nadara

*soñra diyelerkine nâdara size isyanda bulundúysa
da...Ada.SAA.125*

gadara

zabâ gadara kilisiye d k l m Ada. SAA.129

toPlad n gadara toPla Ada. SAA. 132

taa o yemeglerí sen kesinceye gadara e edi... UMA 184

çabıkçana

od n çab kçana geldim. Man. GBAA. 10

içesinde çab Kçana geldim. Man.GBAA. 10

iyicene

beygiri dolu dizgin eyicene süre. Bal. ADÜM I. 5

şönnecime

F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi 2000 10 (1)

öliü-de-mi beyim? Ha önnecime yau! KYA.157

yenidene

köve eñesin yenidene KYA.211

hemene

gendi gendini vurucuyken olan hemene ula r. GAA I. 350

gadana

hani yav görmedük bu seFere gadana Zon. ZBK A. 106

Edatlarla

bilene

yollar bilene gah p gidiyo. Nev. NYA. 208

vasiyat ñ içinden ç gmam lar bilene. Ada. SAA.156

diyene

*on iki dene adam vurma cümhürlüden o bir gaviru adam m diyene
anca da o- adar adam var d heP tüketmi . Ada. SAA. 131*

Zamirlerle

eveldenekini

eveldenekini biçincek mursal'a gelir de gonard k. Ada. SAA.156

ÜSTÜNER A., Türkçedeki +-A Peki tirme Ekinin...

1 1
gelseneñiz gelseniz e gelseñez gelseniz e gelseñeydin gelseydin e
gelseñeydiniz gelseydiniz e 1 1 1 1 1 1
1 1
1 1
1 1 1
1 1 1 1 1 1 1 1 1
bilene, iyiceme, güzelceme, ak amdana, zatene, 1 1

1 1
1 1
1 1
1 1 1 1 1 1
sah lam, zat lam

1 1 1 1 1
1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
egere ancaka,

Sonuç

1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
1 1 1 1 1 1 1 1 1 1

F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi 2000 10 (1)

1 1 1 1
1 1 1 1
1 1 1
1 1 1
1 1 1 1 1
1 1 1 1 1 1
1 1

Kaynakça ve Kısaltamalar:

- 1 Emirdağ Kaşkarlı Türkmenleri Ağzı 1
- 1 Gaziantep Ağzı
- 1 Orhun Yazıtlarının Sözdizimi
- 1 Türk
- Gramerinin Sorunları II
- Atabetü'l-Hakayık
- Kutadgu Bilig I Metin
- Kutadgu Bilig II Çeviri
3. Uluslararası
- Türk Dil Kurultayı
- Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I.,
- Güney-Doğu İlleri Ağzlarından Toplamalar
- Orta Anadolu Ağzlarından Derlemeler

ÜSTÜNER A., Türkçedeki +-A Peki tirme Ekinin...

Sivas Tokat İlleri Ağzlarından Toplamalar

1

TDAY-Belleten 1971

Saimbeyli (Adana) Ağzları

1

An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth- Century

Turkish

Ebemü - Eraslan-Deveci (Amasya) Köyleri Ağzı

Türk Dili Grameri - Osmanlı Lehçesi

Divanü Lugati't-Türk Dizini

1 1

Abdurrahman Fevzi Efendi-Mikyasü'l-Lisân Kıtasü'l-Beyan

Zonguldak-Bartın-Karabük İlleri Ağzları

Azeri Türkçesi

Orhun Abideleri,

Kütahya Yöresi Ağzları

Elazığ Yöresi Ağzlarından Derlemeler

Rize İli Ağzları

1

Karahanlı Türkçesi Grameri

1

Türk Dilinde Edatlar

1 1 1 1

Araştırmaları Yıl XXXII/1-2 1994

Türk Kültürü

1

Gülistan Tercümesi

1

Kıpçak Türkçesi Grameri

Altun Yaruk,

Nevşehir Yöresi Ağzı

F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi 2000 10 (1)

TDAY

Belleten 1984

Güney-Batı Anadolu Ağzları

1 **Tarihî Türk fiiveleri**

Doğu Trakya Yerli Ağzı,

Arpaçay Köylerinden

Derlemeler

1 **Eski Türk Yazıtları,**

Bugünkü Kıpçak Türkçesi

1 **Yeni Uygur Türkçesi Grameri**

fi

TDAY

Belleten 1989

Tunyukuk Yazıtı

Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Dilbilgisi